

Nr 504

Av herr **Nelander**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 61, angående riktlinjer för förfarandet vid tillsättning av vissa lärartjänster m. m.

I proposition nr 61 till årets riksdag har *ecklesiastikministern* bl. a. föreslagit, att — med vissa undantag — de ordinarie adjunkterna, ämneslärarna och ämneslärarinnorna vid allmänna läroverk, högre kommunala skolor och på enhetsskolans högstadium skall *tillsättas* av länskolnämnderna.

Skolstyrelseutredningen har föreslagit, att adjunkterna i Ca 29 — vilka utgör flertalet lärare i läroämnena — skall tillsättas av skolöverstyrelsen och adjunkterna i Ca 27 och ämneslärare och ämneslärarinnor av den lokala skolstyrelsen efter samverkan med länskolnämnden.

Skolöverstyrelsen har i sitt remissyttrande över skolstyrelseutredningen föreslagit, att adjunkterna i Ca 29 samt ämneslärarna och ämneslärarinnorna i Ca 27 skall tillsättas av skolöverstyrelsen och övriga lärare i läroämnena av länskolnämnderna.

För närvarande tillsättes ordinarie adjunkter i Ca 29 och Ca 27 vid *allmänna läroverk* av Kungl. Maj:t och ämneslärarinnor i Ca 27 och Ca 25 vid samma skolor av skolöverstyrelsen. Ordinarie adjunkter, ämneslärare och ämneslärarinnor vid *högre kommunala skolor* tillsättes av den lokala skolstyrelsen. Ordinarie adjunkter i Ca 29 vid *försöksskolor* tillsättes av skolöverstyrelsen, övriga lärare i läroämnena av den lokala skolstyrelsen. Sammanfattningsvis kan sägas, att det stora flertalet ordinarie läroverklärare tillsättes av Kungl. Maj:t eller — i mindre utsträckning — av skolöverstyrelsen.

Departementschefen förklarar, att *urvalet av sökande* till en lärartjänst skall ske efter objektiva grunder och att det fria skönet icke skall få spela in. Han framhåller att frågan om *vilken myndighet som skall tillsätta* läraren därmed blir en lämplighetsfråga. Departementschefen gör emellertid det viktiga tillägget, att man måste räkna med att ju större erfarenhet och ju bättre tillgång på kvalificerad personal den tillsättande myndigheten har, desto bättre garantier finnes att målet nås — en objektiv tillsättning.

Man frågar sig då, vilken myndighet som har den största erfarenheten och den bästa tillgången på kvalificerad personal. Det är uppenbart, att skolöverstyrelsen är denna myndighet. Där finns tillgång på högt kvalifi-

cerad personal med administrativ-juridisk utbildning och erfarenhet och — framför allt — där finns ett förnämligt urval av pedagoger med administrativ erfarenhet. Det relativt stora antalet undervisningsrådstjänster medför, att flertalet läroämnen eller grupper av läroämnen i de högre skolorna är företrädda av sakkunniga personer. Denna sakkunskap på det akademiska och pedagogiska området är givetvis av särskild vikt för lärarna i läroämnen.

Av skolöverstyrelsens remissyttrande torde framgå, att den centrala tillsättningen är överlägsen den regionala, när det gäller lärare i läroämnen. Här kan nämnas den mycket viktiga fråga, som gäller möjligheten för lärare i läroämnen att *samtidigt söka flera tjänster*. Skolöverstyrelsen har med skärpa framhållit — departementschefen instämmer däri — att det är ett betydande intresse för bl. a. landsbygden och de mindre eftertraktade orterna i allmänhet, att den hittillsvarande rätten att söka flera tjänster inte begränsas. Det är tydligt, att denna fria ansökningsrätt i praktiken svårigen kommer att kunna bestå, om den tillsättande myndigheten är regional. Såsom skolöverstyrelsen också framhåller, kan endast vid en central tillsättning sådan samordning av de sökandes önskemål genomföras, att en sökande, som anmält sig till flera tjänster och är mest meriterad, verkligen kan få välja den tjänst han helst vill ha.

Skolöverstyrelsen har också framhållit, hur besvärligt och tidskrävande *arbetet med tillsättning* av lärare i läroämnen är särskilt för personal, som icke har stor rutin. Inom överstyrelsen har vidtagits vissa tekniska arrangemang för att rationalisera arbetet på detta område — anordningar vilka torde bli för dyrbara för att kunna genomföras vid varje särskild länskolnämnd.

Om man jämför arbetet och kostnaderna för tillsättningen av en ämneslärartjänst genom å ena sidan en central myndighet och å den andra genom en länskolnämnd, kommer man vid en saklig prövning otvivelaktigt fram till det resultatet, att handläggningen inom länskolnämnden kommer att bli betydligt omständligare och dyrbarare än hos den centrala myndigheten. Ännu viktigare är att den dessutom icke kommer att kunna ske med samma sakkunskap.

Såsom tidigare nämnts tillsättes flertalet läroverkslärare nu centralt av Kungl. Maj:t eller skolöverstyrelsen. Dessa myndigheter har läroverkslärarkårens förtroende. Läroverkslärarna har enstämmigt förklarat, att de vill behålla den centrala tillsättningen vid de statliga skolorna och ha den helt genomförd vid de kommunala.

Man frågar sig under sådana förhållanden, vilka de vägande *skäl* är som gör att departementschefen mot denna stora lärargrups bestämda mening vill *flytta utnämningrätten* från central till regional myndighet. Det skäl som betonats mest är önskan att tillsättningsförfarandet bör vara uniformt

för olika lärarkategorier — småskollärare, folkskollärare, läroverkslärare och andra. Men några övertygande förklaringar, varför denna likriktning skulle ha så stora fördelar, att de överväger nackdelarna, har inte kunnat presenteras.

Stora *undantag* har departementschefen dessutom måst göra från detta uniformsideal så till vida som lärarna i Stockholm kommer att tillsättas av skolöverstyrelsen i dess egenskap av mellaninstans. Vidare skall lärarna vid lärarutbildningsanstalterna också tillsättas centralt av skolöverstyrelsen. Detta betyder att ungefärligen 2 000 av landets ca 6 000 ordinarie läroverkslärare kommer att tillsättas av skolöverstyrelsen.

Skolöverstyrelsen har förklarat sig kunna bemästra tillsättningen av ordinarie lärare i läroämnena även vid utbyggd enhetsskola, om verket förstärkes med erforderlig personal.

Eftersom *central tillsättning* av lärarna i läroämnena erbjuder många praktiska fördelar och dessutom tillfredsställer läroverkslärarkårens anspråk på ett sakkunnigt och oväldigt förfarande, anser vi att de ordinarie lärarna i läroämnena bör tillsättas av skolöverstyrelsen i stället för av länskolnämnderna.

Om det ovan föreslagna tillsättningsförfarandet anses icke böra genomföras oaktat sina uppenbara fördelar, vill vi förorda som en andrahandslösning — i anslutning till skolöverstyrelsens förslag — att ordinarie lärare i läroämnena i befordringslönegraderna Ca 29 resp. Ca 27 samt ordinarie lärare vid lärarutbildningsanstalter tillsättes av *skolöverstyrelsen*, medan övriga ordinarie lärare i läroämnena tillsättes av resp. *länskolnämnd*.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta,

— i första hand — att alla ordinarie lärare i läroämnena i enhetsskolan (försöksskolorna), de högre kommunala skolorna och de allmänna läroverken, utom vad gäller lektorerna, skall tillsättas av skolöverstyrelsen, eller

— i andra hand — att ordinarie lärare i läroämnena i befordringslönegraderna Ca 29 resp. Ca 27 vid ovan nämnda skolor samt ordinarie lärare vid lärarutbildningsanstalter skall tillsättas av skolöverstyrelsen och övriga lärare i läroämnena, utom vad gäller lektorerna, av resp. länskolnämnd.

Stockholm den 25 februari 1957

Eric Nelander